

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 17 marca 2022 r.

Pozycja 54

POSTANOWIENIE z dnia 15 grudnia 2021 r. Sygn. akt Ts 44/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Rafał Wojciechowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej G.K. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, ze zm.),
 - 2) § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, ze zm.) wraz z załącznikiem – wykazem A w związku z zarządzeniem nr 9 Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 1 lipca 1983 r. w sprawie stanowisk pracy w zakładach pracy resortu administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, uprawniające do niższego wieku emerytalnego oraz do wzrostu emerytury lub renty inwalidzkiej (Dz. Urz. MAGTiOŚ Nr 2, poz. 3)
- z art. 2 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 22 lutego 2021 r. (data nadania), G.K. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił z żądaniem na tle następującego stanu faktycznego:

Decyzją z 24 listopada 2016 r. (znak: [...]) Zakład Ubezpieczeń Społecznych – działając na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887, ze zm.) oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, ze zm.) – odmówił przyznania skarżącemu świadczenia emerytalnego w obniżonym wieku emerytalnym z powodu nieosiągnięcia do 1 stycz-

nia 1999 r. dwudziestopięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego oraz nieudowodnienia piętnastoletniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Odwołanie skarżącego od powyższej decyzji zostało oddalone przez Sąd Okręgowy w Ł. w wyroku z 13 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]), utrzymanym w mocy przez wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z 17 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]).

Postanowieniem z 3 grudnia 2019 r. (sygn. akt [...]) Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej od orzeczenia sądu drugiej instancji.

2. Zdaniem skarżącego zaskarżone przepisy „naruszają zasadę demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej oraz prawo do zabezpieczenia społecznego”.

3. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 14 kwietnia 2021 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 26 kwietnia 2021 r.) skarżący – na podstawie art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) – został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) jednoznaczne wskazanie ostatecznego rozstrzygnięcia, w związku z którym została złożona skarga konstytucyjna;

2) podanie i udokumentowanie daty (wraz z czterema kopiami):

a) doręczenia wskazanego w skardze konstytucyjnej jako ostateczne,

b) złożenia przez skarżącego do sądu wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej,

c) doręczenia rozstrzygnięcia Okręgowej Izby Radców Prawnych w Ł. z 16 listopada 2020 r. o ustanowieniu dla skarżącego pełnomocnika z urzędu w osobie radcy prawnego K.Ś.S.;

3) doręczenie orzeczenia potwierdzającego wyczerpanie drogi prawnej, tj. poświadczonego za zgodność z oryginałem odpisu decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 24 listopada 2016 r. (znak: [...]) wraz z czterema kopiami.

W piśmie procesowym, sporządzonym przez pełnomocnika i wniesionym do Trybunału 4 maja 2021 r. (data nadania), skarżący oświadczył, że: „decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych będąca podstawą skargi stała się ostateczna poprzez wydanie wyroku Sądu II-ej Instancji – Sądu Apelacyjnego w Ł. III Wydział Pracy i Ubezpieczeń z dnia 17 lipca 2018 roku (sygn. akt: [...])”, odpisy wyroków sądów ubezpieczeń społecznych obu instancji zostały mu przekazane przez pełnomocnika procesowego 23 maja 2020 r., wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym został złożony 19 sierpnia 2020 r., a pismo w sprawie wyznaczenia pełnomocnika z urzędu dla skarżącego zostało doręczone temu pełnomocnikowi 27 stycznia 2021 r. Ponadto do pisma załączono poświadczoną za zgodność z oryginałem kopię decyzji organu rentowego.

4. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 28 lipca 2021 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 13 sierpnia 2021 r.) skarżący – na podstawie art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK – został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) nadesłanie pięciu poświadczonych za zgodność z oryginałem kopii:

a) wyroku Sądu Apelacyjnego w Ł. z 17 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]) wraz z uzasadnieniem,

b) wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z 13 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]) wraz z uzasadnieniem;

2) udokumentowanie – stosownie do art. 53 ust. 1 pkt 5 u.o.t.p.TK – daty doręczenia radcy prawnemu K.Ś.S., jako pełnomocnikowi z urzędu ustanowionemu dla skarżącego w postępowaniu apelacyjnym oraz kasacyjnym, odpowiednio:

a) wyroku Sądu Apelacyjnego w Ł. z 17 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]),

b) postanowienia Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2019 r. (sygn. akt [...]).

W piśmie procesowym, sporządzonym przez pełnomocnika i wniesionym do Trybunału 19 sierpnia 2021 r. (data nadania), skarżący przedłożył odpisy orzeczeń sądów ubezpieczeń społecznych obu instancji wraz z uzasadnieniami oraz udokumentował daty doręczenia odpisów wyroku Sądu Apelacyjnego w Ł. (27 września 2018 r.) oraz postanowienia Sądu Najwyższego (19 grudnia 2019 r.).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

Stosownie do art. 61 ust. 4 u.o.t.p.TK Trybunał odmawia nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej, jeżeli:

- skarga nie spełnia wymogów określonych w ustawie i usunięcie braków nie jest możliwe (pkt 1);
- braki formalne, o których mowa w art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK, nie zostały usunięte w terminie (pkt 2);
- skarga jest oczywiście bezzasadna (pkt 3).

2. W pierwszej kolejności wymaga wyjaśnienia, czy okoliczność złożenia przez skarżącego wniosku o ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym ma znaczenie dla oceny dochowania przepisanej prawem terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej. Jak wynika bowiem z materiału procesowego zgromadzonego w niniejszym postępowaniu:

- odpis wyroku Sądu Apelacyjnego w Ł. z 17 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]) został doręczony pełnomocnikowi skarżącego 27 września 2018 r.;
- odpis postanowienia Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2019 r. (sygn. akt [...]) został doręczony pełnomocnikowi skarżącego 19 grudnia 2019 r.;
- 27 maja 2020 r. skarżący osobiście zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego z pisemną prośbą o „weryfikację” jego sprawy, wskazując jako orzeczenie naruszające jego prawa konstytucyjne rzeczzone postanowienie Sądu Najwyższego;
- w piśmie z 5 sierpnia 2020 r. (znak: [...]) Kancelaria Trybunału Konstytucyjnego zwróciła skarżącemu jego pismo, informując jednocześnie o kognicji Trybunału oraz o zasadach prawnych wnoszenia skarg konstytucyjnych;
- skarżący 19 sierpnia 2020 r. złożył wniosek „o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w sprawie skargi do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie z odwołania (...) przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Ł. o emeryturę, zakończonej postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2019 r. sygn. akt: [...]”;
- postanowieniem z 5 listopada 2020 r. (sygn. akt [...]) referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w P. postanowił „ustanowić dla wnioskodawcy G.K. pełnomocnika z urzędu w sprawie skargi do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie z odwołania G.K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Ł. o emeryturę, zakończonej postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2019 r. sygn. akt: [...] – w osobie radcy prawnego, którego wyznaczy Okręgowa Izba Radców Prawnych w Ł.”;

– pismo Wicedziekana Okręgowej Izby Radców Prawnych w Ł. z 16 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia pełnomocnika z urzędu dla skarżącego zostało doręczone radcy prawnemu K.Ś.S. 27 stycznia 2021 r.;

– skarga konstytucyjna została wniesiona 22 lutego 2021 r.

W świetle powyższego nie budzi wątpliwości, że postępowanie zainicjowane przez skarżącego w celu ustanowienia dla niego pełnomocnika z urzędu było bezprzedmiotowe. Pomiędzy datą doręczenia pełnomocnikowi odpisu orzeczenia Sądu Najwyższego i tym bardziej datą doręczenia odpisu orzeczenia sądu ubezpieczeń społecznych drugiej instancji a datą złożenia przez skarżącego wniosku do Sądu Rejonowego w P. o ustanowienie pełnomocnika z urzędu upłynęły bowiem ponad trzy miesiące, a ściślej: osiem miesięcy (w przypadku orzeczenia Sądu Najwyższego) oraz ponad dwadzieścia dwa miesiące (w odniesieniu do orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Ł.). Tym samym złożenie przez skarżącego wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, a nawet jego pozytywne rozpatrzenie przez właściwy sąd rejonowy, jest prawnie irrelevantne i w żaden sposób nie wpływa na sposób obliczenia terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej (por. m.in. zachowujące aktualność postanowienia TK z: 24 października 2000 r. i 10 stycznia 2001 r., sygn. Ts 51/00, OTK ZU nr 1/2001, poz. 8 i 9 oraz 18 września 2003 r., sygn. Ts 105/03, OTK ZU nr 4/B/2003, poz. 261).

3. W związku z tym, że skarżący w skardze konstytucyjnej jako orzeczenie uprawniające go do wniesienia skargi konstytucyjnej wskazał postanowienie Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2019 r. (sygn. akt [...]), należy odnieść się do kwestii dopuszczalności wniesienia skargi od orzeczenia Sądu Najwyższego wydanego w postępowaniu cywilnym.

W uzasadnieniu postanowienia z 2 listopada 2018 r., sygn. Ts 34/18 (OTK ZU B/2018, poz. 36) Trybunał Konstytucyjny – podsumowując swoje dotychczasowe orzecznictwo – stwierdził, co następuje:

„Należy zauważyć, że termin do wniesienia skargi konstytucyjnej został określony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK. Wedle tego przepisu «[s]karga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia».

Początek biegu terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej wyznaczają zatem, w myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK, dwa elementy: wyczerpanie przez skarżącego drogi prawnej oraz doręczenie skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału obie te przesłanki powinny być odczytywane łącznie w tym sensie, że skarżący przed wniesieniem skargi konstytucyjnej zobowiązany jest skorzystać ze zwykłych środków zaskarżenia przysługujących mu w ramach drogi prawnej, które zapobiegają uzyskaniu przez orzeczenie waloru prawomocności (zob. np. zachowujące aktualność postanowienia TK z 2 marca 2009 r., sygn. Ts 251/06, OTK ZU nr 2/B/2009, poz. 88 oraz 17 grudnia 2009 r., sygn. Ts 68/08, OTK ZU nr 6/B/2009, poz. 449). Podstawy wniesienia skargi konstytucyjnej aktualizują się już wówczas, gdy orzeczenie stanie się prawomocne, a skarżący nie jest zobowiązany do poszukiwania ochrony swoich praw przy użyciu innych środków (por. wyrok TK z 25 maja 2009 r., sygn. SK 54/08, OTK ZU nr 5/A/2009, poz. 69). Data doręczenia prawomocnego orzeczenia wyznacza w konsekwencji początek biegu terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej. Nie ulega wątpliwości, że w toku np. postępowania cywilnego może zapaść wiele rozstrzygnięć o różnym charakterze. Dlatego też należy podkreślić, że walor prawomocności, o którym mowa w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK, odnosi się do wydanego na podstawie zaskarżonej normy orzeczenia, z którym skarżący wiąże naruszenie swoich praw. Jeżeli to orzeczenie stało się prawomocne, nie jest konieczne uruchamianie procedur o charakterze nadzwyczajnym, nawet jeżeli mogą one doprowadzić do uchylecia lub zmiany prawomocnego rozstrzygnięcia. Wniesienie nadzwyczaj-

czajnego środka zaskarżenia nie stoi tym samym na przeszkodzie równoległemu wniesieniu skargi konstytucyjnej; w takiej sytuacji Trybunał zawiesza postępowanie w sprawie rozpoznania skargi konstytucyjnej do czasu zakończenia postępowania nadzwyczajnego (zob. np. postanowienie TK z 8 kwietnia 2008 r., sygn. Ts 226/07, OTK ZU nr 4/B/2009, poz. 250).

(...) W polskim modelu postępowania cywilnego skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, a nie instancyjnym środkiem odwoławczym (zob. w szczególności: T. Zembrzucki, *Skarga kasacyjna. Dostępność w postępowaniu cywilnym*, wyd. 3, Warszawa 2011, s. 32 i n.), przysługującym wyłącznie od prawomocnych wyroków sądu drugiej instancji lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania, kończących postępowanie w sprawie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (art. 398¹ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.). Taki charakter skargi kasacyjnej wynika już z samej systematyki k.p.c. i umieszczenia tego środka w tytule VI księgi I części I tej ustawy, tj. umiejscowienia działu Va («Skarga kasacyjna») za działem V («Środki odwoławcze»). Ponadto postępowanie kasacyjne spełnia szczególną funkcję polegającą na kontroli prawidłowości stosowania prawa przy wydawaniu zaskarżonych orzeczeń, a nie kontroli zasadności i trafności ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego prawomocnego orzeczenia, jeśli orzeczenie to nie zostało wydane z rażącym pogwałceniem przepisów regulujących zasady i tok postępowania cywilnego. Idea ta wyraża się przede wszystkim w zawężeniu podstaw kasacyjnych do wad postępowania wyliczonych w art. 398³ k.p.c. Szczególny charakter skargi kasacyjnej wynika również z dalszych ograniczeń jej dopuszczalności, zawartych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

(...) Ukształtowanie skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym jako środka nadzwyczajnego przysługującego od prawomocnych orzeczeń, które podlegały już kontroli w dwuinstancyjnym postępowaniu, stanowi wybór ustawodawcy, niepodlegający kognicji Trybunału (zob. wyrok TK z 17 maja 2004 r., sygn. SK 32/03, OTK ZU nr 5/A/2004, poz. 44). Przesądza on jednocześnie o tym, że jeżeli przedmiotem zaskarżenia jest norma, na podstawie której zostało wydane orzeczenie merytoryczne, termin do wniesienia skargi konstytucyjnej rozpoczyna bieg wraz z doręczeniem skarżącemu prawomocnego orzeczenia wydanego przez sąd odwoławczy, a wniesienie skargi kasacyjnej pozostaje prawnie irrelevantne dla jego biegu (zob. np. postanowienia TK z 16 maja 2011 r. i 28 lipca 2011 r., Ts 240/10, OTK ZU nr 4/B/2011, poz. 325 i 326). Natomiast rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w sprawie skargi kasacyjnej (postanowienie wydane w ramach tzw. przedsądu kasacyjnego albo wyrok w przedmiocie skargi kasacyjnej) może stanowić ostateczne orzeczenie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK, z tym skutkiem, że od daty jego doręczenia biegnie termin do wniesienia skargi konstytucyjnej tylko wówczas, gdy skarżący domaga się zbadania zgodności z Konstytucją norm dotyczących tego etapu postępowania (zob. np. wyrok TK z 1 lipca 2008 r., sygn. SK 40/07, OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 101).

De lege lata jedynie w dwóch niżej wskazanych sytuacjach orzeczenie Sądu Najwyższego może zostać jednak uznane za podstawę do wniesienia skargi konstytucyjnej na przepisy inne niż te dotyczące postępowania kasacyjnego:

– gdy w trybie art. 390 § 1 zdanie drugie k.p.c., otrzymawszy od sądu drugiej instancji zagadnienie prawne, Sąd Najwyższy przejął sprawę do rozpoznania i wydał orzeczenie co do istoty;

– gdy w trybie art. 398¹⁶ k.p.c., otrzymawszy skargę kasacyjną opartą na zarzucie naruszenia prawa materialnego, Sąd Najwyższy – na wniosek skarżącego kasacyjnie – uchylił zaskarżony wyrok sądu drugiej instancji, przejął sprawę do rozpoznania i wydał orzeczenie co do istoty”.

Odnosząc powyższe stanowisko do niniejszego postępowania, Trybunał zwraca uwagę, że w sprawie skarżącego rozstrzygnięciami zapadłymi na podstawie zaskarżonych przepi-

sów były kolejno: decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 24 listopada 2016 r. (znak: [...]), oddalający odwołanie od niej wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z 13 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]) oraz utrzymujący to orzeczenie w mocy wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z 17 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]). Natomiast postanowienie Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2019 r. (sygn. akt [...]) odnosiło się wyłącznie do kwestii formalnych, tj. niespełnienia przez skarżącego przesłanek warunkujących przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania merytorycznego.

W konsekwencji Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że wymóg wyczerpania drogi prawnej został spełniony przez skarżącego w momencie uzyskania przezeń wyroku Sądu Apelacyjnego w Ł. z 17 lipca 2018 r. Odpis tego orzeczenia został doręczony skarżącemu 27 września 2018 r., wniosek skarżącego o ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej (ale – co istotne – od postanowienia Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2019 r.) został złożony przez skarżącego do Sądu Rejonowego w P. dopiero 19 sierpnia 2020 r., zaś skarga konstytucyjna została wniesiona do Trybunału za pośrednictwem Poczty Polskiej 22 lutego 2021 r. Nie doszło zatem – o czym była mowa w punkcie 2 tej części uzasadnienia – do wstrzymania biegu terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej na zasadzie art. 44 ust. 3 zdanie pierwsze u.o.t.p.TK, a tym samym fakt wniesienia tego środka prawnego przez skarżącego z rażącym, ponad dwuletnim przekroczeniem ustawowego terminu, o którym mowa w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK, nie budzi wątpliwości. Podjęcie przez skarżącego kroków zmierzających do pozbawienia orzeczenia sądu drugiej instancji waloru ostateczności przez wniesienie skargi kasacyjnej od tego rozstrzygnięcia (której Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania merytorycznego) nie wpłynęło już na bieg ustawowego terminu wniesienia skargi konstytucyjnej.

W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK – należało postanowić jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie siedmiu dni od daty jego doręczenia.